

Trojanová, Jana: Zur Verwendung der Subjunktionen *bis*, *bevor* und *ehe* in der deutschen Gegenwartssprache und deren Übersetzung ins Tschechische.

Ústav germánských studií FF UK Praha, 2012, 60 stran

Posudek bakalářské práce

Bakalářská práce Jany Trojanové se věnuje jazykové proměnné, která je v českých učebnicích němčiny a v řadě gramatik současné němčiny (zvláště jako prostředků použitelných pro vyjádření předčasnosti – *Vorzeitigkeit*) popisována neúplně. Téma je v tomto ohledu rozhodně relevantní.

Postup pro zpracování tohoto problému byl zvolen vhodně. Rekonstrukce popisu této jazykové proměnné z gramatik příp. dalších pramenů je doplněna o bohatou empirickou složku s průběžnými komentáři či analýzami. Z práce vyplývá, že se autorka dokázala zorientovat v dostupné literatuře a že v zásadě umí shromáždit a utřídit data. Jednoznačně chvályhodná je snaha autorky dovědět se něco více o výuce této proměnné na jiných univerzitách v České republice a podniknout k tomu alespoň nějaký krok. Analýza dat a vyvození závěrů však již vždy tak zdařilé nejsou.

Z formálního hlediska je možné pozastavit se nad psaním dvojteček za jménem autorů (psaní typu *Buscha: 1989, 52* místo *Buscha (1989: 52)*), na jejichž prameny autorka v textu práce odkazuje, a nad způsobem, jak je sestaven seznam literatury na konci práce. Rozhodně by bylo bývalo vhodnější dostat standardům abecedního a žánrově utříděného uspořádání sekundární literatury a zdrojů dat. Anglický abstrakt mohl být rovněž formulován pečlivěji.

Vzhledem k celkové logické výstavbě práce nemá na tomto místě význam vyjadřovat se blíže k jejímu obsahu. Spíše se hodlám věnovat určitým problematickým místům, která jsou současně míněna jako podněty do diskuse při obhajobě.

Úvod na str. 9 obsahuje pokus o formulaci výzkumných otázek, které se jeví v kontextu celé práce nakonec jako dosti úzké. Práce má totiž záběr mnohem širší, což v zásadě nebylo nutné. Korespondence otázek z úvodu práce a odpovědí na ně v závěrech mohla být o něco přímější a zřetelnější.

Asi největší problém předložené práce spočívá v přeceňování *forem* na úkor *funkcí* a nedostatečně důsledné rozlišování funkcí. Překlad vybraných časových spojek vůbec jako problém být vyzdvihován nemusel a porovnávání *forem slovesných časů* v dohledaných

souvětích v češtině a němčině je provedeno především (ač jistě nikoli výlučně) jen *formálně* (např. uprostřed na str. 34). Rozšíření autorčiných komentářů o přítomnost či nepřítomnost negace pak z tohoto rámce nevybočuje (negace je také forma).

Následnost (Nachzeitigkeit) jako základní funkce zkoumaných spojek v zásadě žádný problém nepředstavuje. Problematický není ani překlad spojky *bis* ve smyslu následnosti jako *dokud ne* (v češtině právě s negací na rozdíl od němčiny).

U předčasnosti (*vorzeitiges bis, bevor, ehe*) mělo být vždy rozlišováno mezi dvěma základními funkcemi:

1) vyjádření temporality s vedlejší významovou složkou podmínkovou, což je funkce relevantní pro všechny tři vybrané spojky (a navíc též spojku *solange*) a

2) vyjádření nerealizovanosti děje ve vedlejší větě časové jakožto implicitní negace plynoucí z uskutečnění děje věty hlavní, což je funkce relevantní jen pro *bevor/ehe* (zesilované zpravidla o *noch*).

Tyto funkce (s odkazem na Buschův lexikon spojek) mohly být vždy důsledně brány za třídící kritérium a nemusely být míseny s formálním hlediskem např. postavení vedlejší věty za/před větou hlavní nebo negace, které se týkají jen okruhu prvního. Funkce je totiž parametrem určujícím, nikoli určovaným (závislým).

K tvrzení o *vorzeitiges bis* na str. 18 dole: jde-li právě o tuto funkci *bis*, pak je vyjádřen vedlejší podmínkový význam vždy, ne tedy že tato spojka tento význam vyjádřit *může*. Vyjadřuje příklad 26 *Neodejdu, dokud nepřijde* předčasnost? Tvrzení na str. 19 za příkladem 27 rozměňuje tvrzení předcházející – co tedy platí?

Odkud pocházejí příklady 28, 66 a 69? Spojení „resultative Abgeschlossenheit“ není zcela obratné. V komenáři k příkladu 29 se objevuje, že Zustandspassiv je utvořeno v préteritu. Je tomu tak? V komentáři k příkladu 43 na str. 24 autorka uvádí, že díky negaci „dostane“ spojka *bevor* vedle významu časového i význam podmínkový – jak je toto myšleno?

Přecenění forem na úkor funkcí se objevuje zřetelně i na str. 25 v druhé polovině této strany tvrzením „Nicht immer ist die Negation nötig, um die Vorzeitigkeit auszudrücken“. Uvedení zásadní druhé funkce *vorzeitiges bevor/ehe* tímto způsobem je dosti nešťastné a odsouvá důležitost a samostatnost této funkce nepřiměřeně na periferii (srov. i komentář typu „ungewöhnliche Verwendung“ dole na str. 25 a nahoře na str. 26). Umístění pasáže 4.2.2.2. do tohoto kontextu je mylné, protože se týká funkce první (tedy obohacení temporality o

kondicionálnost). Nekoherentně je umístěn naopak komentář o vedlejších podmínkovém významu na konci prvního odstavce na str. 29.

Příklad 61 na str. 32 je pouze uveden, ale už nerozebírán. Nezasloužil by si tento příklad také nějaký komentář? Totéž platí pro příklad 75 na str. 40. Ne zcela jasné je uvedení spojky *nachdem* v titulku pasáže 7.3 na str. 41. Vyznění druhého odstavce na str. 43 je poněkud vágní – nemohla by být autorka konkrétnější? Příklady 64 a 81 představují jeden a tentýž citát, komentáře k němu se ale rozcházejí. Který tedy platí – ten ze str. 34, anebo ten ze str. 46? S autorčíným tvrzením ze str. 46 dole nelze než souhlasit – mohl by být kontext doplněn a problém rozhodnut?

K příkladu 83 na str. 47 – neodehrají se v klíčovém souvětí oba děje, tj. děj věty hlavní i vedlejší (prohlídka drůbežárny a vyjádření pochyb Ing. Moritze)? Autorčiny závěry na str. 48 k tomuto nejsou jednoznačné. K příkladu 85 na str. 49 – jak lze vysvětlit užití préterita v relevantní vedlejší větě časové? A závěrem – co je na příkladu 23 na str. 17 jihoněmeckého?

Z jazykového hlediska je práce napsána celkem solidní němčinou, ale chyby se v textu přece jen vyskytují. Na str. 11 např. „neben der Subjunktionen“, na str. 30 „sieben untersuchten Texte“, na str. 37 „vor der deutschen Subjunktionen“, na str. 44 umístění zájmena *es* ve větě „ob es sich ähnliche Beispiele finden lassen“ (výčet není úplný).

Globální otázka závěrem – bylo by možné funkce spojek *bis* a *bevor/ehe* (pro jednoduchost tentokrát bez rozdílů týkajících se kvantifikace mezi *bevor* a *ehe*, jak ji zmiňuje Buscha ve svém lexikonu) znázornit pro přehlednost nějak graficky? A jak by se dal vystihnout vztah mezi *bis* a *bevor/ehe*?

Předložená bakalářská práce prokazuje jisté autorčiny lingvistické kompetence, ale výše identifikované okruhy nejasností by měl být dovysvětleny. Práci doporučuji k obhajobě a jako hodnocení navrhuji „dobře“ nebo „velmi dobře“ právě podle průběhu obhajoby.

V Praze dne 17. června 2012

Vít Dovalil, Ph.D.